

VISOKO

Analiza usklađenosti razvojnih strategija sa društveno-ekonomskim razvojnim potrebama poslovnog i civilnog društva

Cilj ove komparativne analize je utvrditi u kojoj su mjeri razvojne strategije grada Visoko usklađene sa razvojnim potrebama poslovnog i civilnog društva koje su identifikovane u ovoj lokalnoj zajednici tokom terenskog dijela istraživanja.

Analizom je obuhvaćeno 17 postojećih ciljeva održivog razvoja, koje je utvrdila Generalna skupština Ujedinjenih nacija (UN) sa ciljem da posluže kao globalne smjernice ka održivom razvoju. Korišteni su slijedeći ciljevi održivog razvoja:

- svijet bez siromaštva;
- svijet bez gladi;
- zdravlje i blagostanje;
- kvalitetno obrazovanje;
- rodna ravnopravnost;
- čista voda i sanitarni uslovi;
- pristupačna energija iz čistih izvora;
- dostojanstven rad i ekonomski rast;
- industrija, inovacije, infrastruktura;
- smanjenje nejednakosti;
- održivi gradovi i zajednice;
- odgovorna proizvodnja i potrošnja;
- očuvanje klime;
- očuvanje vodenog svijeta;
- očuvanje života na zemlji;
- mir, pravda i snažne institucije;
- partnerstvom do cilja.

Analizom razvojnih strateških dokumenata grada Visoko utvrđeno je da postoji usklađenost sa većinom ciljeva održivog razvoja. Dakle, razvojni strateški dokumenti grada Visoko uglavnom su usklađeni sa društveno-ekonomskim razvojnim potrebama poslovnog i civilnog društva, dok je u potpunosti usklađeno osam od ukupno 17 posmatranih ciljeva održivog razvoja. Nadalje, kod sedam ciljeva postoji djelimična usklađenost, dok potpuna neusklađenost postoji u pogledu dva cilja koji se odnose na Rodnu ravnopravnost i Pristupačnu energiju iz čistih izvora.

Strategije grada Visoko su usklađene sa sljedećim ciljevima održivog razvoja: kvalitetno obrazovanje; čista voda i sanitarni uslovi; industrija, inovacije, infrastruktura; očuvanje klime; očuvanje vodnog svijeta; očuvanje života na zemlji; mir, pravda i snažne institucije; i partnerstvom do ciljeva. U odnosu na preostalih sedam ciljeva održivog razvoja utvrđena je djelimična usklađenost sa identifikovanim potrebama iz lokalne zajednice, a to su: svijet bez siromaštva; svijet bez gladi; zdravlje i blagostanje; dostojanstven rad i ekonomski rast; smanjenje nejednakosti; održivi gradovi i zajednice; te odgovorna proizvodnja i potrošnja.

Iz navedenog je evidentno da je pristup razvoju u gradu Visoko dijelom orijentisan ka održivom, participativnom razvoju. Važno je dodati da su u strateškim dokumentima pojedine relevantne potrebe lokalne zajednice navedene samo taksativno, odnosno bez jasno definisanog strateškog pravca budućeg djelovanja kako bi taj cilj zaista mogao biti i ostvaren. U takvim slučajevima je stepen usklađenosti razvojnih strategija procijenjen kao „djelomično usklađene“.

Nadalje, na osnovu analize razvojnih strateških dokumenata grada Visoko utvrđeno je da su kreatori ovih strateških dokumenata prepoznali i naveli veliki dio potreba koje su istakli i ispitanici u istraživanju. Neke razlike pronalaze se u pogledu prioriteta u ostvarivanju ciljeva, što je sasvim logično, imajući na umu perspektive iz kojih polaze građani u svakodnevnom životu i objektivne prepreke i uslove sa kojima se danas suočavaju lokalne uprave.

Pored navedenog, vlast nije u dovoljnoj mjeri prepoznala nužnost unaprijeđenja niza drugih oblasti, koje su sagovornici identifikovali kao bitne za održiv razvoj kao što su: prilagođavanje sistema obrazovanja zahtjevima tržišta rada kao i laganje u cjeloživotno učenje; rodna ravnopravnost; te potreba ulaganja u distribucijsku elektor-energetsku mrežu i sistem daljinskog grijanja.

Ipak radi se o jednoj strategiji koja ima veoma inkluzivan i intersekcionalan pristup gdje su glavni fokusi na razvoja privrede i poljoprivrede; poboljšanju kvaliteta života i sigurnosti građana; te unaprijeđenju zaštite okoliša. S tim u vezi su usklađeni i odgovarajući podciljevi, programi, mjere i aktivnosti kojima se doprinosi rješavanju pitanja, problema i potreba zajednice. Neki aspekti koji nedostaju u strategiji su dopunjeni dodatnim dokumentima kao što su Strategija za mlade; Strategija razvoja turizma, SECAP i dr. Potrebno je kreiranje Strategije razvoja za novi planski period, s obzirom da je posljednja kreirana za period 2015.-2021. godine.

U narednoj tabeli nalazi se uporedni prikaz potreba lokalne zajednice utvrđene tokom terenskog istraživanja, potreba koje su utvrđene razvojnim strateškim dokumentima grada Visoko, te stepen njihove međusobne usklađenosti u oblastima relevantnim za UN ciljevima održivog razvoja.

Ciljevi održivog razvoja	Razvojne potrebe identifikovane terenskim istraživanja.	Razvojne potrebe navedene u strateškim dokumentima grada Visoko	Mjere i aktivnosti planirane u strateškim dokumentima	Procjena stepena usklađenosti razvojnih strategija
Svijet bez siromaštva	Mnoge porodice bore se da prežive sa jako niskim izvorima prihoda i žive u izrazito neslovnim uvjetima	Povećanje broja građana u stanju socijalne isključenosti s prijetnjom siromaštva;	Mjere se odnose na podršku socijalno osjetljivim i ugroženim osobama koji ne mogu pristupiti	Djelimično usklađene

	za život.	siromašenje stanovništva kao posljedica globalne ekonomske krize.	tržištu rada; osiguravanje socijalne sigurnosti i inkluzije; te podrška socijalno ugroženim učenicima, raseljenim osobama, korisnicima narodne kuhinje.	
Svijet bez gladi	Ne postoji prijevoz potrepština ugroženim osobama, pa zbog udaljenosti stanovanja/ fizičke nesposobnosti ili bolesti mnogi nisu u prilici da dođu po obrok.	Postoji potreba da se poboljša pristup osnovnim životnim namjericama – hrani.	Predviđene mjere pomoći socijalno ugroženim učenicima, raseljenim osobama, korisnicima narodne kuhinje.	Djelimično usklađene
Zdravlje i blagostanje	Ne postoji urgentni centar; ne postoje programi iz oblasti zdravstvene zaštite koji su namijenjeni i dizajnirani isključivo na rješavanje potreba mladih.	Postoji potreba povećanje pristupa liječenju teško oboljelih građana; podizanje niva svijesti i zdravstvene kulture građana; poboljšanja uslova pružanja zdravstvene zaštite u zdravstvenim institucijama; za zdravim načinom života svih starosnih populacija.	Pomoć građanima i građankama u liječenju teško oboljelih; Prevencija bolesti i promocija zdravlja kroz edukacije stanovništva s akcentom na rizične grupe; povećanju prisutnosti djece, žena i invalidnih lica u sportu; te rekonstrukcija Doma zdravlja i pomoć u nabavci opreme i uređaja.	Djelimično usklađene
Kvalitetno obrazovanje	Nedostaje stručnih kadrova mnogih profila,	Prepoznate su potrebe podizanja	Navedene mjere se odnose na prekvalifikaciju u	Usklađene

	<p>prvenstveno zanatskih poslova; nedostaju obrazovni smjerovi koji oslikavaju potrebe privrede; u Gradu ne djeluje ni jedna ustanova za visokoškolsko obrazovanje; ne postoje organizirani programi cjeloživotnog učenja; loše i zastarjele instalacije u školama, nedostatak sportskih sala ili slaba opremljenost postojećih kao i problem nedostatka školske opreme i nastavnih učila.</p>	<p>kvaliteta ljudskog kapitala i kvaliteta obrazovanja; kao i povećanja obuhvata predškolskim obrazovanjem i povećanje kvaliteta predškolskog obrazovanja.</p>	<p>funkciji rješavanja problema strukturne nezaposlenosti; poboljšanje infrastrukture za obrazovanje - infrastruktura i opremanje - pomoć u popravkama, opremanju i uređenju OŠ i SŠ; rekonstrukciju i izgradnja područnih škola; čouvanje i promocija starih zanata u Visokom kroz programe podrške.</p>	
<p>Rodna ravnopravnost</p>	<p>Nije razvijen Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost; nije definiran institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova kada je u pitanju izvršna vlast; na rukovodećim pozicijama i u gradskom vijeću u značajnom omjeru ima više muškaraca nego žena; nema podataka o rodno odgovornom</p>	<p>Nisu prepoznate konkretne potrebe.</p>	<p>Nisu predviđene mjere.</p>	<p>Neusklađene</p>

	budžetiranju.			
Čista voda i sanitarni uslovi	Opskrba kvalitetnom pitkom vodom nije na odgovarajućem nivou; veći dio je vodovoda je dotrajavao; zbog neadekvatnog održavanja i starosti prisutni su veliki gubici vode; ne postoji institucionalni nadzor nad primjenom pesticida, herbicida i umjetnih gnojiva u blizini vodozaštitnih zona.	Navedene potrebe bazirane su na zaštiti i unapređenju upravljanja vodnih resursa.	Predviđene mjere odnose se na praćenje kvaliteta vode; rekonstrukciju korita rijeke Bosne; rekonstrukciju vodovodne mreže zbog smanjenja gubitka na području Grada; te proširenje gradskog vodovodnog sistema.	Usklađene
Pristupačna energija iz čistih izvora	Potrebno je dalje ulaganje u distribucijsku elekto-energetsku mrežu; ne postoji sistem daljinskog grijanja.	Nisu prepoznate konkretne potrebe.	Nisu predviđene mjere.	Neusklađene

<p>Dostojanstven rad i ekonomski rast</p>	<p>Veliki problem su osobe koje se vode na Birou zbog zdravstvenog osiguranja, a ne traže aktivno posao već rade na crno ili van BiH; prisutan trend odlaska stručne radne snage, a prije svega radno sposobnih muškaraca u inostranstvo; neusaglašenost ponude radne snage sa zahtjevima investitora i tržišta; nedostatak kvalificiranih radnika, te pojava prekvalificiranih osoba; plata najniža u Kantonu.</p>	<p>Prepoznate su potrebe za otvaranjem novih radnih mjesta; subvencioniranja pri zapošljavanju osoba s ciljem sticanja radnog iskustva; te boljeg korištenja preduzetničkog i inovativnog potencijala u cilju rasta ekonomskih aktivnosti, širenja tržišta i povećanja konkurentnosti.</p>	<p>Navedene mjere odnose se na kreiranje novih programa prekvalifikacije s ciljem jačanja konkurentnosti radne snage i većem zapošljavanju; ulaganje u fizičku infrastrukturu; formiranje inkubatora; te subvencioniranje novog zapošljavanja.</p>	<p>Djelimično usklađene</p>
<p>Industrija, inovacije, infrastruktura</p>	<p>Loši uslovi unutar poslovnih zona u pogledu neriješene infrastrukture; nedovoljan je fokus na razvoj IKT sektora, kao i razvoj kvalitetnih kadrova u IKT sektoru; nedovoljna podrška lokalne vlasti u sektoru turizma; ne postoji funkcionalan turistički biro.</p>	<p>Prepoznate su potrebe za uspostavljanjem mehanizma upravljanja poslovnim zonama i proširenjem istih; za unaprijeđenjem nastavnog sadržaja; te ulaganja u turizam i poljoprivredu</p>	<p>Navedene mjere odnose se na jačanje poslovne infrastrukture posebno u industrijskim zonama s ciljem privlačenja domaćih i stranih investicija koja će otvoriti nova radna mjesta; Unaprijeđenje postojećih i razvijanje novih prirodno, kulturno-historijskih sadržaja u turizmu i</p>	<p>Usklađene</p>

			uslužnim djelatnostima, te promocija srednjovjekovnog kraljevskog grada „Visoki“; podrška poljoprivrednim proizvođačima na području Visokog i izgrađeni kapaciteti za održivi razvoj ruralnih područja kroz stvaranje lanca vrijednosti i ekonomski održivu poljoprivrednu proizvodnju; te razvoj e-learning modula.	
Smanjenje nejednakosti	Postoje društvene kategorije stanovništva koje su diskriminirane, a to su u prvom redu mladi, žene, i osobe sa invaliditetom; u sklopu osnovnih škola nema posebnih odjeljenja za učenike sa posebnim potrebama.	Prepoznate su potrebe za unaprijeđenjem socijalne sigurnosti lica koja žive u neadekvatnim uslovima i koja su ugrožena.	Navedene mjere odnose se na podršku prvenstveno na inkluziju djece, mladih, žena, starih, manjinskih grupa invalida.	Djelimično usklađene
Održivi gradovi i zajednice	Nekontrolisano i bez nadzora zagađenje vodnih tokova i negativno utiče na javno zdravlje i okoliš; industrijske firme ne tretiraju svoje otpadne vode prije ispuštanja u vodene tokove, u skladu sa već postojećim	Prepoznate su potrebe razvoja poljoprivrede kroz jačanje konkurentnosti; kao i unapređenja upravljanja otpadom, te zaštite i unapređenje upravljanja	Mjere se odnose na programe poticaja usmjeren na investicije u poljoprivrednu proizvodnju; unapređenja okolinskog upravljanja i unapređenje kvalitete života; selekciju čvrstog	Djelimično usklađene

	<p>zakonima; poljoprivrednici nemaju praksu vršenja kemijske kontrole, tako da se korištenje mineralnih đubriva vrši neracionalno; nedovoljna podrška lokalne vlasti za razvoj turizma.</p>	<p>vodama.</p>	<p>otpada; rješavanje problema otpadnih voda i opasnog otpada; te praćenje kvalitete voda.</p>	
<p>Odgovorna proizvodnja i potrošnja</p>	<p>Nema izgrađenog sistema daljinskog grijanja; zastarjeli i energetske neučinkoviti sistemi grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetske neefikasan način; energetske neefikasni objekti; stanje svijesti građana o važnosti pravilnog odlaganja i odvoza kućnog i drugog otpada nije na potrebnoj razini.</p>	<p>Prepoznata je potreba za unapređenjem energetske efikasnosti; te zdravijom i kvalitetnijom okolinom.</p>	<p>Mjere se odnose na programe primjene energetske učinkovitost i programa utopljanja objekata; kao i povećanja svijesti građana.</p>	<p>Djelimično usklađene</p>
<p>Očuvanje klime</p>	<p>Zrak se zagađuje zbog postojanje zastarjelih i energetske neefikasnih i neprihvatljivih objekata i sustava grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetske</p>	<p>Prepoznate su potrebe unapređenja kvaliteta okoliša; manje potrošnje energije i manjeg zagađenja zraka.</p>	<p>Navedene mjere odnose se na implementaciju zakonodavnog okvira energetske efikasnosti; program utopljanja objekata; te podizanje površina zelenih površina.</p>	<p>Usklađene</p>

	neefikasan način.			
Očuvanje vodenog svijeta	Nema uspostavljenog sistema za odvodnju ili prečišćavanje otpadnih voda, oborinske i fekalne kanalizacije; divlje deponije značajno zagađuju izvore pitke vode i rijeke generalno; u ruralnim područjima, ne postoje adekvatne septičke jame, pa se kanalizacija ispušta na zemljište ili odvodi u rijeku; negativan uticaj na vodeni svijet imaju i odlagališta otpada uz/u rijeke, kao i neodgovorna privreda i poljoprivreda.	Navedene potrebe baziraju se na povećanju pokrivenost stanovništva i privrednih subjekata kvalitetnom pitkom vodom i odvodnjom i tretmanom otpadnih voda; te osiguravanje pristupa komunalnim uslugama i komunalnoj infrastrukturi.	Navedene mjere odnose se na zaštitu i unapređenje vodnih resursa; kai i na unapređenje upravljanjem otpadom i vodnim resursima.	Usklađene
Očuvanje života na zemlji	Najveći uzročnici zagađenja tla su neadekvatno odloženi otpad, otpadne vode septičkih jama, preliva i direktnih izlivanja u tlo, postojanje privredne djelatnosti i neadekvatno i nekontrolisano korištenje hemijskih sredstava u poljoprivredi.	Prepoznate su potrebe za unaprjeđenjem upravljanja otpadom; osiguravanje pristupa komunalnim uslugama i komunalnoj infrastrukturi te praćenja kvalitete vode.	Navedene mjere se odnose na okolinsko upravljanje i povećanje svijesti o okolišu.	Usklađene
Mir, pravda i	Digitalizacija javnog	Navedene	Navedene mjere	Usklađene

snažne institucije	<p>sektora, posebno u domeni administracije, ide jako sporo, Grad nema ni infrastrukturu niti osposobljene ljude za digitalnu transformaciju; gradska ulična infrastruktura je jako loša, posebno trotoari.</p>	<p>potrebe odnose se na bolje upravljanje prostorom; podizanje kvaliteta saobraćajne infrastrukture; te osiguravanje sigurnosti života i imovine za sve građane i institucije javnog, privatnog i civilnog sektora.</p>	<p>odnose se na podizanja kvaliteta usluga za građane posebno u mjesnim zajednicama; pomoć policijskoj upravi i širenje mreže videonadzora; te povećanje kvaliteta života građana; bolja i efikasnija uprava.</p>	
Partnerstvom do ciljeva	<p>Nedostaje veće uključivanje predstavnika sa nivoa kantona i eventualno većih nivoa, i njihovo udruživanje sa gradskim sredstvima; potrebno je dodatno unaprijediti saradnju između poslovnog i javnog sektora na lokalnom nivou.</p>	<p>Navedene potrebe odnose se na razvoj lokalnog partnerstva sa ključnim učesnicima; te se kroz mnoge sektorske ciljeve u okviru razvojne strategije napominje neophodnost unaprijeđenja partnerstava u cilju poboljšanja stanja u lokalnoj zajednici, kao i partnerstava sa drugim nivoima vlasti.</p>	<p>Navedene mjere odnose se na bolje i efikasnije upravljanje; bolje strateško upravljanje; jačanje civilnog sektora.</p>	<p>Usklađene</p>